

## **ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ**

*Укладач – професор кафедри фінансів і кредиту, д. е. н., доцент  
О. О. Томілін*

### **ВСТУП**

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Фінанси, гроші і кредит» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є сутність фінансів, грошей та кредиту, їх функцій в суспільстві, роль в процесі становлення ринкової економіки, склад кредитної системи і функцій її окремих компонентів, а також актуальні проблеми грошового обороту та кредитування.

**Міждисциплінарні зв'язки:** вивчення навчальної дисципліни загальної підготовки обов'язкової частини базується на знаннях отриманих при вивченні навчальних дисциплін «Економічна теорія», «Історія економічної думки», а також є базою для вивчення навчальних дисциплін «Економіка підприємства», «Державний бюджет», «Проектне фінансування».

### **1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**1.1. Метою викладання навчальної дисципліни** є формування у майбутніх фахівців з публічного управління сучасного економічного мислення та системи знань щодо загальних закономірностей розвитку сучасних фінансових і грошово-кредитних відносин суспільства.

**1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни** є з'ясування закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів господарювання і населення; шляхів використання закономірностей у сфері фінансових відносин у практиці фінансової роботи; роль фінансів у забезпеченні економічного зростання суб'єктів ринкових відносин; тенденції розвитку національного та міжнародного фінансового ринку; закономірностей грошового та кредитного обігу в умовах ринкового господарства; принципів і форм організації сучасної грошово-кредитної системи; особливостей вітчизняної та зарубіжних ринкових моделей грошей і кредиту; характеристики ринку позичкових капіталів, грошового обігу, банків та банківської діяльності; функціонування спеціалізованих небанківських інститутів; організації міжнародних грошово-кредитних відносин; сутності методів, принципів та інструментів грошово-кредитної політики тощо.

**1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:**

*знання:*

- вивчення загально фінансового механізму;
- класифікація фінансових проблем, які виникають у державі на сучасному етапі розвитку;
- застосування основних положень теорії фінансів до обґрунтування напрямків розв'язання вказаних проблем;
- знання та використання макроекономічних фінансових показників;
- сутність грошей і функції, які вони виконують в економіці;
- місце грошей в завершеній моделі кругообороту доходів, продуктів і ресурсів;
- види сучасних кредитних грошей і їхню характеристику;
- показники, якими вимірюється грошова маса;
- закони грошового обігу та специфіку їхнього прояву в сучасних умовах;
- основні принципи побудови сучасної валютної системи;
- основні складові грошових систем та основні види цих систем;
- типи і види інфляції;

- теорії грошей, інфляції і кредиту;
- види і методи грошових реформ;
- чинники, що визначають попит та пропозицію грошей;
- характеристики основних форм та видів кредиту;
- головні складові кредитної і банківської системи;
- активні та пасивні операції Центрального банку;
- методи грошово-кредитної політики Центрального банку;
- функції і форми Центрального банку;
- активні і пасивні операції комерційного банку;
- дію банківського і грошового мультиплікаторів;
- характеристики основних фінансових посередників на грошовому ринку;
- основні міжнародні валютно-кредитні організації, з якими співпрацює Україна.

*вміння:*

- вільно орієнтуватися в теоретичних і практичних проблемах фінансової системи;
- аналізувати, поточну ситуацію на вітчизняному та зарубіжному фінансовому ринку;
- прогнозувати майбутній розвиток фінансових відносин;
- обирати оптимальні шляхи вирішення конкретних виробничих завдань фінансового характеру тощо.
- розраховувати темпи та рівень інфляції на основі статистичних даних;
- відслідковувати динаміку облікової ставки, норми обов'язкових банківських резервів і пояснювати її з точки зору макроекономічної рівноваги;
- знаходити (розрахунково і графічно) рівновагу на грошовому ринку, розраховувати величину трансакційного і спекулятивного попиту на гроші і величину пропозиції грошей;
- розраховувати мультиплікатор і зміну пропозиції грошей на основі отриманих даних;
- розраховувати валютний курс і кросс-курс, аналізувати динаміку курсу гривні;
- аналізувати поточну інформацію про заходи монетарної політики і прогнозувати їх наслідки для економіки в цілому;
- характеризувати діяльність міжнародних фінансових організацій і аналізувати вигідність співробітництва з ним для України.

*способи мислення:*

- формування суджень – форми мислинневого відображення об'єктивної дійсності, яка полягає у ствердженні наявності або відсутності ознак, властивостей або відносин у сфері менеджменту персоналу;
- пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері менеджменту персоналу, доведення її або заперечення;
- створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень в області менеджменту персоналу нового;
- генерування понять – пізнання сутності предметів і явищ у межах менеджменту персоналу в їх істотних зв'язках та відносинах, узагальнення їх істотних ознак.

*професійні, світоглядні і громадянські якості:*

- здатність використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння проблем і перспектив менеджменту та планувати, організовувати, реалізовувати, презентувати відповідні наукові дослідження;
- ґрунтовні знання історичних засад розвитку теорії і практики менеджменту, ідейних вчень класиків менеджменту, фундаментальних постулатів та парадигм менеджменту, новітніх прогресивних тенденцій розвитку менеджменту;
- ґрунтовні знання класичного та сучасного наукового інструментарію дослідження

соціально-економічних явищ та процесів у різних сферах менеджменту;

- здатність організовувати та проводити управлінські дослідження, використовуючи сучасну методологію та інформаційні технології;

- здатність застосовувати одержані знання з різних предметних сфер менеджменту для формулювання нових теоретичних трактувань і положень, практичних адресних рекомендацій і пропозицій;

- здатність виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами та процесами у сфері менеджменту, ідентифікувати та оцінювати фактори впливу;

- ґрунтовні знання особливостей, інструментарію, новітніх напрямків менеджменту персоналу та здатність формувати ефективну сучасну систему менеджменту персоналу підприємства.

*морально-етичні цінності:*

- сформувати уявлення про моральні цінності людини;

- здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;

- формувати вміння аналізувати мотиви та вчинки людей, моделювати та розв'язувати ситуації, пов'язані з виконанням обов'язків у колективі;

- розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

- виховувати самостійність, волю, моральність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредитів ЄКТС.

## **2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

### **Тема 1. Сутність та функції фінансів**

Предмет науки про фінанси. Фінанси - специфічна форма суспільних відносин, підсистема економічного базису. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, характерні риси та суспільне призначення. Мікро- і макрорівні вивчення фінансів.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Взаємозв'язок фінансів та інших економічних категорій.

Фінанси, особливості їх функціонування - економічне вчення про товарно-грошові відносини, розширене відтворення, природу і функції держави. Відбиття специфіки товарно-грошових відносин і функцій держави в умовах ринкової економіки на фінансових відносинах.

Функції фінансів: розподільча, контрольна, регулююча. Прояви розподільчої функції фінансів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Сутність контрольної функції фінансів, її реалізація в організації контролю за розподілом і цільовим використанням грошових фондів.

Сутність та значення регулюючої функції фінансів у стимулюванні (дестимулюванні) соціально-економічних процесів у суспільстві.

Сутність і джерела формування фінансових ресурсів. Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси. Фінансові ресурси держави, підприємств і населення.

### **Тема 2. Податкова система держави**

Сутність, призначення та необхідність податків. Функції податків. Характерні риси податків, відрахувань і платежів. Взаємозв'язок з іншими розподільчими категоріями (кредит, заробітна плата, собівартість, ціна). Елементи податку. Принципи оподаткування. Класифікація податків. Прямі податки. Непрямі додатки. Об'єктивна необхідність податкової системи. Поняття податкової системи і методи її побудови. Структурна побудова податкової системи. Податкова % система України, основні етапи її становлення. Податкова політика. Податкова служба, склад податкової служби України.

### **Тема 3. Бюджет і бюджетна система держави**

Сутність бюджету як економічної категорії. Призначення та роль бюджету держави. Об'єкти і суб'єкти бюджетних відносин. Функції бюджету. Бюджет як основний фінансовий план держави. Провідна та координуюча роль бюджету у системі фінансових планів. Показники стану бюджету - бюджетний надлишок і бюджетний дефіцит. Сутність і причини виникнення бюджетного дефіциту. Допустимі межі та джерела покриття бюджетного дефіциту. Класифікація бюджетного дефіциту. Динаміка бюджетного дефіциту в Україні. Особливості державного бюджету на поточний рік. Бюджетний устрій і бюджетна система. Принципи побудови бюджетної системи. Бюджетний процес, його складові елементи та регламентування. Фінансові ресурси місцевого самоврядування. Місцеві бюджети, їх роль у місцевому самоврядуванні. Поняття фінансової автономії та показники її рівня.

#### **Тема 4. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій**

Необхідність і сутність фінансів підприємств. Фінанси підприємств - основа фінансової системи держави. Функції фінансів підприємств та принципи їх організації. Організаційно-правові форми суб'єктів господарювання. Особливості організації фінансових відносин залежно від галузевих особливостей, галузей економіки, сфер бізнесу. Грошові фонди і фінансові ресурси підприємств, особливості їх формування в умовах ринку. Склад грошових фондів і доходів, порядок їх утворення і використання в умовах ринку. Економічні методи й способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування доходів. Поділ коштів підприємства на власні та залучені. Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її розподіл. Види витрат. Собівартість продукції, робіт, послуг та її складові. Економічний зміст прибутку, його склад. Особливості формування прибутку суб'єктів господарювання різних форм власності. Види прибутків. Розподіл і використання прибутку. Фінанси неприбуткових організацій. Види неприбуткових організацій. Особливості та завдання неприбуткових організацій. Джерела формування та напрями використання коштів неприбуткових організацій. Благодійництво. Спонсорство. Меценатство.

#### **Тема 5. Фінанси населення**

Сутність фінансів населення, їх значення. Зв'язок фінансів населення з іншими складовими фінансової системи. Фінансові ресурси населення. Джерела формування доходів населення. Класифікація джерел формування доходів населення. Фактори, що впливають на рівень доходів населення. Порядок використання доходів населення. Фактори, що впливають на розподіл доходу на споживання та заощадження. Функція споживання, функція заощадження. Мотиви утворення заощаджень населення, їх класифікація. Рівень заощаджень населення. Сучасні тенденції формування заощаджень населення України. Фінансовий портфель громадянина, його склад: споживчий портфель, накопичувальний та інвестиційний. Фактори, що сприяють перетворенню заощаджень на інвестиції. Складові інвестиційного портфеля.

#### **Тема 6. Фінансовий ринок**

Передумови виникнення, роль та функції фінансового ринку. Рух фінансови потоків в економіці та його забезпечення. Перетворення заощаджень в інвестиції. Склад учасників (суб'єктів) фінансового ринку. Класифікація учасників фінансового ринку: за формою (домашні господарства, господарюючі суб'єкти, держава, органи місцевого самоврядування); за функціями (емітенти, інвестори, інституційні інвестори, фінансові посередники, інститути інфраструктури ринку). Система взаємодії суб'єктів фінансового ринку. Поняття структуризації та сегментації фінансового ринку. Загальна структуризація фінансового ринку (за основною групою фінансових активів). Фінансові активи, їх класифікація та властивості. Основні завдання державного регулювання ринку фінансових послуг. Органи державного регулювання фінансового ринку в Україні. Верховна Рада України. Кабінет Міністрів України. Міністерство фінансів України. Фонд державного майна України. Антимонопольний комітет України. Національний банк України як орган регулювання фінансового ринку. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг як орган регулювання діяльності страхових компаній, недержавних пенсійних

фондів, довірчих товариств, кредитних спілок, ломбардів, факторингових і лізингових компаній, інших учасників ринків фінансових послуг. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку як орган регулювання ринку цінних паперів. Саморегулювні організації на фінансовому ринку. Вимоги до саморегулювних організацій та делегування їм функцій регулювання на ринку фінансових послуг.

### **Тема 7. Міжнародні фінанси**

Сутність і призначення міжнародних фінансів. Виникнення і розвиток міжнародних фінансів. Міжнародна фінансова інтеграція. Міжнародні фінансові відносини. Грошові потоки в системі міжнародних фінансових відносин. Валютний ринок. Міжнародні потоки у сфері міжнародних фінансових відносин. Міжнародні фінансові організації і міжнародні фінансові інституції. Організація Об'єднаних націй. Європейський Союз. Міжнародні фінансові інституції. Міжнародний валютний фонд. Механізм пільгового фінансування. Система спеціального фінансування. Механізм компенсаційного та непередбаченого кредитування. Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Міжнародна асоціація розвитку. Міжнародна фінансова корпорація. Системні позики. Інвестиційні кредити. Міжнародний фінансовий ринок. Основні складові міжнародного фінансового ринку. Міжнародний ринок кредитних ресурсів. Основні види, форми і варіанти з міжнародного кредитування.

### **Тема 8. Суть та функції грошей**

Походження грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у створенні грошей.

Суть грошей. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Гроші як особливий товар, особливості мінової і споживчої вартості грошей як товару. Конкретна і загально споживна вартість грошового товару, формування суперечності між ними і вирішення її в неповноцінних грошах. Суперечність між реальною і номінальною вартістю грошей і її вирішення в неповноцінних грошах.

Гроші як форма суспільних відносин. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями.

Форми грошей та їх еволюція. Причини та механізм еволюції форм грошей від звичайних товарів першої необхідності до благородних металів. Причини та механізм демонетизації золота. Неповноцінні форми грошей та їх природа. Еволюція кредитних грошей від урядових (казначейських) зобов'язань до зобов'язань центрального банку. Сучасні кредитні засоби обігу. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей.

Вартість грошей. Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираз вартості грошей як грошей. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість, зберігання грошей та процент.

Функції грошей. Поняття функції та її еволюція, функція міри вартості, її суть, сфера використання. Масштаб цін. Ідеальний характер міри вартості. Ціна як грошовий вираз вартості товарів. Міра вартості в умовах інфляції.

Функція засобу обігу, її суть, сфера використання; реальність і кількісна визначеність грошей у цій функції. Гроші як засіб обігу в умовах інфляції.

Функція засобу платежу, її суть, відмінність від функції засобу обігу, сфера використання. Вплив інфляції на гроші як засіб платежу.

Функція засобу нагромадження, її суть, сфера використання. Вплив часу та інфляції на функцію засобу нагромадження.

Світові гроші. Сутність світових грошей. Еволюція золота як світових грошей. Передумови використання як світових грошей національних та колективних валют. Взаємозв'язок функцій грошей. Дискусії щодо кількості функцій грошей.

Якісні властивості грошей. Розвиток ринку та ускладнення його вимог до якості грошей. Стабільність вартості як базова якісна характеристик грошей. Економічність,

довготривалість використання, однорідність, надійність, подільність та портативність грошей.

Роль грошей у ринковій економіці. Якісний і кількісний аспекти впливу грошей на економічні й соціальні процеси. Грошове середовище як фактор впливу на матеріальні інтереси та виробничу активність економічних суб'єктів. Вплив зміни кількості грошей на макро- та мікроекономічні процеси. Гроші як інструмент регулювання економіки. Зміна впливу кількісних параметрів грошей на економіку на коротко- та довгострокових інтервалах. Еволюція ролі грошей у перехідній економіці України.

### **Тема 9. Грошовий ринок**

Сутність грошового ринку. Роль грошей на товарному і грошовому ринках. Види зобов'язань грошового ринку. Особливості не боргових зобов'язань, їх класифікація.

Інструменти грошового ринку та їх використання. Сектори грошового ринку. Фінансові посередники грошового ринку. Структуризація грошового ринку за видами інструментів, за інституційними ознаками грошових потоків. Структуризація грошового ринку за економічним призначенням купівлі грошових коштів.

Поняття «попит на гроші». Попит на гроші і швидкість обігу грошей. Мета попиту на гроші залежно від виконуваних ними функцій. Сутність транс акційного «операційного» мотиву попиту на гроші. Мотив завбачливості попиту на гроші. Сутність спекулятивного мотиву попиту на гроші. Основні чинники попиту на гроші. Сутність пропозиції грошей. Чинники впливу на пропозицію грошей.

### **Тема 10. Грошові системи**

Поняття та елементи грошової системи. Формування грошової системи (найменування грошової одиниці; масштаб цін; валютний курс; види готівкових грошових знаків, які мають закону платіжну силу; регламентація безготівкового обороту; державний апарат, який здійснює регулювання грошового обороту). Еволюція грошових систем. Характеристика типів грошових систем. Особливості грошової системи ринкового і неринкового типу. Характеристика біметалізму та монометалізму. Сутність золотомонетного, золото зливкового і золотодевізного стандартів. Характеристика системи паперово-грошового обігу. Форми безготівкового розрахунків. Характеристика основних розрахункових документів при безготівкових розрахунках (платіжне доручення, платіжна вимога-доручення, чек, акредитив, вексель). Характеристика етапів розвитку грошової системи в Україні.

### **Тема 11. Валютний ринок і валютні системи**

Сутність валюти, призначення та сфера використання валюта. Види валют: національні, іноземні, колективні, конвертовані, неконвертовані. Чинники та значення конвертованості валюти. Особливості валютних відносин.

Валютний ринок: сутність, об'єкти та суб'єкти, ціна, інфраструктура. Чинники впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Характеристика основних операцій на валютному ринку.

Валютний курс: сутність, основи формування та чинники впливу. Види валютних курсів. Регулювання валютних курсів. Розвиток режиму валютного курсу в Україні. Валютні системи та валютна політика. Поняття, призначення та елементи національної валютної системи.

Валютне регулювання та валютна політика: курсова, облікова, інтервенційна. Особливості формування валютної системи України. Органи валютного регулювання.

Платіжний баланс та золото валютні резерви. Сутність, побудова, призначення та використання платіжного балансу. Сутність, призначення та використання золото валютних резервів. Світова та міжнародні валютні системи.

Поняття світової валютної системи, її елементи та етапи розвитку, Бреттон-Вудська та Ямайська світові валютні системи. Поняття міжнародної валютної системи. Формування Європейської валютної системи, трансформація її в Європейський валютний союз зі спільною валютою та єдиним центральним банком. Міжнародні ринки грошей та капіталів: сутність, призначення, інструменти. Основні світові центри ринків грошей та капіталів. Євсвоянок, його призначення та види.

### **Тема 12. Центральний банк та його роль в економіці**

Призначення, статус та основи організації центрального банку. Незалежний статус

центрального банку, його значення та форми реалізації. Операції центрального банку. Характеристика емісійної операції, операції банків, банківського регулювання та нагляду фінансового агента уряду, провідника монетарної політики.

Походження та розвиток центральних банків. Чинники що зумовили появу центральних банків, особливості розвитку центральних банків Англії, США. Створення Європейської системи центральних банків. Становлення центрального банку в Україні. Його структура, статус та органи управління.

### **Тема 13. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи**

Суть небанківських кредитних установ. Страхові компанії та пенсійні фонди. Інші фінансово кредитні установи. Формування грошових ресурсів небанківських фінансово-грошових установ. Спільні та відмінні ознаки діяльності банківських та небанківських фінансових посередників грошового ринку. Класифікація спеціалізованих фінансово-кредитних установ. Характерні риси діяльності договірних фінансових посередників. Особливості функціонування інвестиційних фінансових посередників.

## **3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

### **Основна**

1. Аранчій В. І. Гроші та кредит : навч. посіб. / В. І. Аранчій, Л. М. Бойко, Л. В. Черненко. – Полтава, 2009. – 308 с.
2. Аранчій В. І. Гроші та кредит : навч. посіб. / В. І. Аранчій, Л. М. Бойко, Л. В. Черненко. – Полтава : АСМІ, 2010. – 300 с.
3. Аранчій В. І. Фінанси : навч. посіб. / В. І. Аранчій, Ю. М. Лелюк, Л. М. Капасаєва, В. Д. Чумак. – Полтава : РВВ ПДАА, 2009. – 350 с.
4. Александрова М. М. Гроші. Фінанси. Кредит : навч. посіб. / М. М. Александрова – К. : ЦУЛ, 2002. – 336 с.
5. Борисова І. С. Фінанси, гроші та кредит : [Навч.-метод. посіб.] / І. С. Борисова, О. П. Зоря. – Полтава: РВВ ПДАА, 2011. – 350 с.
6. Василик О. Д. Теорія фінансів : підруч. / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2001. – 200 с.
7. Венгер В. В. Фінанси. / В. В. Венгер. – К. : ЦУЛ, 2009. – 320 с.
8. Гроші та кредит. / За ред. М. І. Савлук : підруч. – К. : КНЕУ, 2001. – 600 с.
9. Гроші та кредит. / За ред. Б. С. Івасів : підруч. – Тернопіль : Карт-бланш, 2000. – 510 с.
10. Кириленко О. П. Фінанси : навч. посіб. / О. П. Кириленко – Тернопіль : Астон, 2002. – 212 с.
11. Петровська І. О. Фінанси (з елементами статистики фінансів) : навч. посіб. / І. О. Петровська, Д. В. Клиновий – К. : ЦУЛ, 2002. – 300 с.
12. Романенко О. Р. Фінанси : підруч. / О. Р. Романенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 312 с.
13. Томілін О. О. Гроші та кредит: навч. посіб. / Томілін О. О., Гаврилова О. А., Демчук Г. С. – Полтава, 2009. – 172 с.

### **Допоміжна**

1. Азаренкова Г. М. Фінанси : Практикум : навч. посіб./ Г. М. Азаренкова, І. І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 279 с.
2. Гроші, банки та кредит. / За ред. Б.Л. Луців: Навч. посібник. – Тернопіль : Карт-бланш, 2000. – 232 с.
3. Загородній А. Гроші. Валюта. Валютні цінності. Словник. / А. Загородній. – Львів : БАК, 2001. – 182 с.
4. Мельник О.А. Інфляція: теорія і практика регулювання. / О.А. Мельник. – К. : Знання, 1999. – 22 с.
5. Кудряшов В. П. Фінанси : навч. посіб. / В. П. Кудряшков. – Херсон : Олзі, 2002. – 352 с.
6. Стеців Л. П. Фінанси : навч. посіб. / Л. П. Стеців, О.І. Копилук – К. : Знання, 2007. – 235 с.
7. Фінанси: курс для фінансистів : навч. посіб. / За ред. В. І. Оспішева. – К. : Знання,

2008. – 567 с.

8. Фінанси : навч.посіб. / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, І. Р. Чуй. – К. : Знання, 2008. – 247 с.

9. Фінанси : підруч. / За ред. С. І.Юрія, В. М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с.

10. Юхименко П. І. Теорія фінансів : підруч. / [П. І. Юхименко, В. М. Федосов, Л. Л. Лазебник.] – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

#### **Інформаційні ресурси**

1. Економіка АПК : Міжнародний науково-виробничий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eaprk.org.ua/>. – Назва з титул. екрана.

Вісник НБУ : Офіційне Інтернет-представництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=61977](https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=61977). – Назва з титул. екрана.

2. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nfr.gov.ua/>. – Назва з титул. екрана.